БІБЛЇОТЕКА „СЇЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРЯ“ Ч. 21.

Руські товариства для обезпеченя худоби в Галичині

(ЗВІТ З АКЦИЇ ТОВАРИСТВА „СЇЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“ В СПРАВІ ОБЕЗПЕЧЕНЯ ХУДОБИ І З РОЗВОЮ ТА СТАНУ САМОБУТНИХ ТОВАРИСТВ ДЛЯ ОБЕЗПЕЧЕНЯ ХУДОБИ в р. 1911.)

ОПРАЦЮВАВ: АНДРІЙ ЖУК.

ЛЬВІВ 1912.

Накладом Краєвого Товариства господарського „Сїльський Господар“ у Львові.

З друкарнї Івана Айхельберґера, Львів, Ринок ч. 10.

БІБЛЇОТЕКА „СЇЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРЯ“ Ч. 21.

Руські товариства для обезпеченя худоби в Галичинї

(ЗВІТ З АКЦИЇ ТОВАРИСТВА „СЇЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“ В СПРАВІ ОБЕЗПЕЧЕНЯ ХУДОБИ І З РОЗВОЮ ТА СТАНУ САМОБУТНИХ ТОВАРИСТВ ДЛЯ ОБЕЗПЕЧЕНЯ ХУДОБИ в р. 1911.)

ОПРАЦЮВАВ: АНДРІЙ ЖУК.

ЛЬВІВ 1912.

Накладом Краєвого Товариства господарського „Сїльський Господар“ у Львові.

З друкарнї Івана Айхельберґера, Львів, Ринок ч. 10.

Digitized by the Internet Archive
in 2019 with funding from
John and Mary A. Yaremko Foundation

https://archive.org/details/ruskitovarystvad00zhuk

Руські товариства для обезпеченя худоби в Галичинї.

Краєвому товариству господарському „Сїльський Господар“ припала честь побіч инших важних справ господарських заняти ся і справою обезпеченя худоби.

Великого значіня для господарства народного обезпеченя живого інвентара хлїбороба не треба доводити, вистарчить лише згадати, що в Галичинї гине рік-річно $2^1/_2{}^0/_0$ худоби, вартости около 10.000.000 корон.*)

Зберечи для рільників кольосальний маєток через розложенє втрат одиниць на масу, зробити господарство рільника тревалим — се ціль обезпеченя худоби, а наслїдком сего буде поширенє годівлї худоби, поліпшенє раси, розвій молочарського і инших споріднених з годівлею худоби промислів в кінци інтезифікация і піднесенє цілого рільного господарства.

Як важною і назрілою справою є обезпеченє худоби, сьвідчить факт, що серед руських рільників від 10 років датують ся самостійні проби зарадити лихови шляхом самодїяльности і самопомочи. В сїй справі приватна ініциятива нашого населеня о кілька років випередила заходи публичних органів в краю. Сей факт вказує й дорогу, якою має далї пійти акция обезпеченя худоби серед нашого народу.

Коли в осїнній сесиї галицького Сойму краєвого з р. 1910. Виділ краєвий виступив з проєктом краєвого Заведеня для обезпеченя худоби, репрезентанти наших рільничих інтересів, зібрані на анкетї скликаній товариством „Сїльський Господар“ дня 10 жовтня 1910 р., висловились проти сего проєкту.

Справа краєвої орґанїзациї для обезпеченя худоби остала не порішеною, а товариство „Сїльський Господар“, на підставі ухвали загальних зборів товариства з дня 1—2 лютого 1911 р., взяло на себе ініциятиву покликати до житя самостійну національну орґанїзацию для обезпеченя худоби.

Брошурка ся містить звіт товариства „Сїльський Господар“ з дїяльности в справі обезпеченя худоби в 1911 р. і є відбиткою з загального звіту товариства за той рік.

При твореню нових форм економічних орґанїзаций завше треба оглядати ся не лише за чужими взірцями, але й за елєментами сих орґанїзаций на місци, в краю, бо тревалим буде тільки то запозичене,

---

*) Mieczysław Dalkiewicz: Projekt asekuracyi zwierząt domowych w Galicyi, Kraków, 1910.

що буде примінене у себе з узглядненєм місцевих елєментів і всїх инших обставин місцевого характеру, в яких нові орґанїзациї мають рости і розвиватись.

З сего погляду не лишеними певного практичного і теоретичного інтересу є звіти про поодинокі товариства для обезпеченя худоби, уміщені в другім роздїлї сеї брошури. Вони допоможуть не одному, хто буде брати ся за основуванє спілок на взірцевих статутах мінїстерияльних, скорій з'орієнтувати ся в справі. Добродїйства, які дають самобутні товариства для своїх членів, будуть в аґітациї приміром для поширеня обезпеченя худоби, а хиби, які ті товариства мають, будуть аргументом на користь нової форми спілки і випробованих засад обезпеченя худоби, які містять ся в взірцевім статутї.

I. Орґанїзацийна акция товариства „Сїльський Господар".

В звітї за 1910 р. представлено, що робило товариство в тім роцї в справі асекурациї худоби. Сей звіт обнимає акцию товариства лише в 1911 р., а вихідною точкою його є постанови загальних зборів товариства з дня 1—2 лютого 1911 р.

Справа асекурациї худоби, як дуже актуальна і важна для членів товариства, поставлена була як окрема точка порядку дневного загальних зборів товариства. На годівельній секциї загальних зборів мав в сїй справі реферат др. А. Говикович. Так реферат, як і дискусия над ним мали більше-менше такий самий характер, як і реферат тогож дра А. Говиковича і дискусия на анкетї, скликаній головним видїлом 10 жовтня 1910 р.*)

Секция прийняла в сїй справі, на внесенє референта і п. О. Охримовича, слїдуючі резолюциї:

Взиває ся головний видїл товариства „Сїльський Господар", щоби безпроволочно:

1. Перевів точну статистику істнуючих форм асекурациї домашних зьвірят при читальнях, молочарнях і самостійних орґанїзациях та видав публїкацию;

2. Видав взірцевий статут з потрібними формулярами і поученями;

3. Видав поучаючу брошуру про значінє асекурациї і як вводити її в житє;

4. Заняв ся безпроволочно орґанїзациєю спілок для асекурациї худоби".

5. Кромі того прийнято резолюцию о. С. Борачка, взиваючу головний видїл товариства „Сїльський Господар" до розслїдженя справи обезпеченя транспортів безрог, висиланих зелїзницею до більших місць збуту, а в особенности, чи не було би кориснійше для спілок (збуту худоби), щоби вони асекурацию безрог приймали на свій рахунок.

---

*) Див. про се в річнім звітї товариства за рік 1910. стор. 52—56 і в „Господарській Часописи" за р. 1910. ч. 19.

Резолюції годівельної секції в справі обезпеченя худоби зістали прийняті відтак на плєнумі загальних зборів товариства.*)

В виконанє ухвал загальних зборів, головний видїл товариства „Сїльський Господар“ поробив слїдуючі кроки:

До 1) Ще перед загальними зборами головний видїл товариства упросив п. О. Охримовича, одного з членів анкети з 10 жовтня 1910., який виказав велике заінтересованє справою обезпеченя худоби, обїхати знані йому місцевости, в котрих істнують „тихі“ руські спілки для обезпеченя худоби і зібрати можливо найдокладнїйші відомости про їх історию, форму орґанїзациї, засади обезпеченя і розвій та теперішний стан. П. О. Охримович обїхав в сїчни 1911. р. кілька таких місцевостий і предложив звіти про спілки для обезпеченя худоби: 1) в Підпечерах, товмацького пов., 2) Підлужу, 3) Микитинцях, станиславівського пов. і 4) Старих Богородчанах, богородчанського пов.

Кромі того головний видїл оголосив в часописях візванє до своїх філій і кружків, щоби повідомили, чи нема в окрузї їх дїяльности яких будь орґанїзаций для обезпеченя худоби і коли є, щоби подали про них докладні інформациї. На сей зазив вплинуло до канцелярії товариства кільканайцять писем, в котрих повідомлялось про істнованє обезпеченя худоби ще в слїдуючих місцевостях: 5) Махнівцях, пов. Зборів, 6) Тисовій, пов. Перемишль, 7) Ілинцях, пов. Снятин, 8) Москалівцях, пов. Косів, 9) Дулїбах, пов. Стрий, 10) Трійци, пов. Снятин, 11) Хлїбичинї пільнім, пов. Снятин, 12) Зубрци, пов. Бучач, разом з місцевостями, про які подав відомости п. О. Охримович, дізнано ся про істнованє обезпеченя худоби в 12 місцевостях, положених в 9 повітах. В письмах згадувалось ще про слїдуючі місцевости, в котрих є обезпеченє худоби: Димиче, пов. Снятин; Брилинцях і Рокшицях, пов. Перемишль; в Коршові і Княждворі, пов. Коломия і в Кутах пов. Косів, однак близших відомостий про сї місцевости не наспіло.

Хотячи зібрати докладнїйші і однородні дані про всї істнуючі орґанїзациї для обезпеченя худоби, про істнованє яких товариство вже знало, головний видїл товариства розіслав дня 13. липня 1911. до зарядів тих орґанїзаций, зглядно осіб, що подавали попередні інформациї, обширний квестіонар про історию, форму орґанїзациї і стан спілок для обезпеченя худоби, з прошенєм о заповненє його відповідями. Мимо ургенсів відповіди наспіли лише з 5 місцевостий (Зубрець, Ілинцї, Махнівцї, Трійця, Хлїбичин.) Вимагані квестіонарем відомости обнимають час від заснованя спілки до кінця 1910. р.

Хоч як цїкавий материял містили відповіди на квестіонар і раніш зібрані відомости, однак майже в кождім окремім випадку відомости ті відносились до ріжного часу, були мало докладними і не надавались до суцільного представленя розвою і стану всїх спілок. Щоби дати таке представленє розвою і стану істнуючих орґанїзаций для обезпеченя худоби в річнім звіті товариства за р. 1911. і сим виконати одну з ухвал загальних зборів з р. 1911., головний видїл дня 24 сїчня 1912. знову розіслав письма до зарядів спілок з формулярем звіту і просив о надісланє потрібних відомостий, обнимаючих час по конець 1911. р. Та на жаль і на сей раз не всї спілки зглядно особи, які управляють тими спілками, почулись до обовязку в власнім і загальнім інтересї прислати звіти. Відповіди з звітами або відмовні надійшли ли-

---

*) Дискусия і резолюції годівельної секції загальних зборів уміщені в ч 6. „Господарської Часописи“ з р. 1911.

ше з слїдуючих місцевостий: Дуліби, Зубрець, Кути, Микитинці, Тисова, Старі Богородчани.

Всеж в актах товариства призбирало ся досить цїкавого материялу про самобутні хоч би й примітивні форми народної самопомочи в обезпеченю худоби, витворені самим житєм і тим цїнні, бо виказують у нашого народу великий запас творчих сил. Материял сей в обробленю подаємо низше, як другу часть звіту товариства з акциї в справі обезпеченя худоби.

До 2 і 4) Зі знайомства з істнуючими спілками для обезпеченя худоби, на підставі надісланих з місць відомостий, головний видїл товариства переконав ся, що хоч в окремих випадках спілки сї розвивають ся і не зле, то бракує їм відповідної орґанїзациї, не говорячи вже про хибні в більшости випадків засади, на яких вони оперті, тож і не можуть бути нїяким взірцем для дальшої акциї товариства. Хоч на анкетї з 10. жовтня 1910. р. і на загальних зборах товариства з р. 1911. роздавались голоси, щоби для самостійних спілок обезпеченя худоби вибрати форму запомогового товариства на законї з р. 1867., на взірець польського товариства для обезпеченя рогатої худоби і коний в Городку Ягайльонськім, то головний видїл товариства не міг пійти за сими голосами з того згляду, що такі товариства не зовсїм відповідають задачі асекурациї, а крім того мали би вони богато перешкод зі сторони властий.

Головний видїл товариства станув на тім, що найвідповіднїйшою формою обезпеченя худоби є льокальна концесіонована спілка, на одну зглядно кілька менших сусїдних громад, оперта на засадах покладених в основу взірцевого статута, виданого міністерством внутрішних справ і рільництва. В напрямку закладаня таких спілок, на разї лише спілок для обезпеченя рогатої худоби, провадило дальше товариство свою дїяльність з тим, що коли повстане відповідне число спілок, то вони будуть звязані в реасекураційний союз, цїлком самостійний.

В сїй цїли голов. видїл товар., засягнувши потрібних інформаций у дотичного референта ц. к. Намісництва у Львові, одержав взірцевий статут мінїстерияльний, котрий в обробленю дра А. Говиковича був для популяризациї в широких колах членів видрукований в орґанї товариства і для практичного ужитку окремою відбиткою.

Відтак віднїс ся головний видїл товариства до ц. к. Намісництва у Львові письмом з дня 7 марта 1911, щоби взірцеві статути мінїстерияльні видані були також і в руській мові. Прошенє се Намісництво узгляднило і письмом з дня 31 жовтня ч. XIII. 1032|1 повідомило товариство, що взірцеві статути спілок для обезпеченя худоби і коний накладом ц. к. Намісництва видані і єсть до набутя в Економатї ц. к. Намісництва по цїнї 40 сот. за примірник.

Головний видїл крім статута видав опрацьоване др-ом А. Говиковичем коротеньке поученє про цїль спілок обезпеченя худоби і як їх закладати і оголосив в своїм орґанї і в „Дїлї“ комунїкат, що хто хотїв би занятись орґанїзованєм у себе спілки для обезпеченя худоби, може за статутом, поученєм і інформациями звертатись до Краєвого товариства господарського „Сїльський Господар“. Передовсїм вислав головний видїл статути і поученя в усї ті місцевости, де вже є примітивні спілки обезпеченя худоби, в цїли переміненя їх на статутові. Стату ти до властий мають вносити основателї через головний видїл товариства, щоби мати евіденцию. Головний Видїл приняв також на себе

обовязок інтервенювати у властий в справі приспішеня принятя статутів до відома і удїленя концесий.

Від дня 3 серпня 1911 р., коли статут і поученє видруковано, до 1 лютого 1912. вислано статути, крім перечислених в горі **12** спілок, приватним особам і орґанїзациям в слїдуючих місцевостях: 13. Княждвір, п. Коломия. 14. Коршів, п. Коломия, 15. Кути, п. Косів, 16. Сївка. п. Калуш, 17. Кійданцї п. Збараж, 18. Вільшаниця, п. Товмач, 19. Брилинцї і 20. Рокшицї, п. Перемишль, 21. Добромиль, 22. Залїщики, 23. Грушка, п. Товмач, 24. Гусятин, 25. Печеніжин, 26. Устє епископське, п. Борщів, 27. Городок, 28. Горигляди. п. Товмач, 29. Коломия, 30. Балинцї, п. Коломия, 31. Хриплин, п. Станиславів, 32. Перерів, п. Коломия, 33. Хотін, п. Калуш, 34. Нове село, п. Збараж, 35. Вощина, п. Рудки, 36. Добротвір, п. Кам. струмil., 37. Вишатичі, п. Перемишль, 38. Ходорів, п. Бібрка, 39. Озеряни, п. Борщів, 40. Рудки, 41. Косів, 42. Підгайчики, п. Перемишляни, 43. Лука, п. Самбір, 44. Оліїв, п. Зборів, 45. Тисьмениця, п. Товмач, 46. Шешори, п. Косів, 47. Кобаки, п. Косів, 48. Ладанцї, п. Перемишляни, 49. Тулова, п. Снятин, 50. Волчківцї, п. Снятин, разом 50 місцевостий в 23. повітах.

В меншім числї случаїв статути висилались по однім примірнику для ознайомленя, переважно по 5 примірників потрібних для основаня спілки, а в деяких випадках висилалось для філій, які брали на себе ініциятиву закладаня спілок, і в більшім числї примірників (30—50).

З 12 місцевостий, в котрих істнують спілки для обезпеченя худоби, внесено статути до Намісництва через товариство тільки **з Зубрця**, пов. Бучач, дня 11 XI. 1911., основатель спілки о. В. Збудовський і тов. З Тисової о. В. Гинелевич написав, що взірцеві статути одержав, однак не може перемінити спілки на статутову з причини, що „тисівські селяни не прихильно відносять ся взагалї до товариств, в котрих платять ся правильно річні вкладки“. В Дулїбах знайшов о. Шанковський иншу причину, із за якої не може перемінити спілки на статутову, а саме — висока для місцевих селян премія визначена в статутї. Від решти спілок нїяких писем в справі переміни їх на статутові (концесіоновані) не поступало.

З инших 38 місцевостий внесено дотепер статути до Намісництва безпосередно або через товариство: з **Добромиля** 21. VI. 1911; **Волчківцї**, пов. Снятин, 25. X. 1911., основатель В. Равлюк і тов.; **Перервова**, пов. Коломия, 7. IX. 1911.; **Вільшаници**, пов. Товмач 5. XI. 1911.; **Тулової**, пов. Снятин, 7. XII. 1911., основатель І. Фодчук і тов.; **Тисьменици**, пов. Товмач 17. I. 1912., основатель Тома Павлишин і тов.; **Косова** 1. II. 1912., основатель п. Побігущий і тов.; **Вишатич**, пов. Перемишль, 5. II. 1912., основатель о. А. Захаріясевич і тов. Надіслано статути до канцелярії товаристві, але не передано їх ще до ц. к. Намісництва, з Рудок дня 29. I. 1912., основатель Іван Роздольський і тов. Разом отже внесено по день 5. II. 1912. статути на заснованє спілок з 9 місцевостий, а з Рудками — 10 місцевостий.

Ранше внесені до Намісництва статути переслані вже до Мінїстерства, однак до сего часу жадна спілка ще не одержала від Мінїстерства позволеня на розпочатє чинностий. По принятю Намісництвом до відома статутів і пересланю їх до Мінїстерства, основателї дістають від староства звичайно таке повідомленє: „В справі просьби о зізволенє на основанє спілки взаїмного обезпеченя худоби в ..... повідомляю поважаних основателїв в слїд рескрипту ц. к. Намісництва

з дня і т. д., що перед узисканєм позволеня ц. к. Мінїстерства справ внутрішних товариство не може розпочати своєї дїяльности".

З огляду на те, що поданя в Мінїстерстві залягають вже довший час, головний видїл товариства поробить відповідні кроки, аби приспішити полагодженє сеї справи.

Щоб вияснити, в якім станї находить ся справа орґанїзациї спілок в прочих місцевостях, куда вислано статути, головний видїл розіслав дня 24 сїчня 1911. особам і институциям, на адреси яких вислані були статути, письма з прошенєм подати відповідні информациї. Відповідий надїйшло 9. Як видно з сих відповідий справа орґанїзациї спілок йде досить пиняво і напотикає на де які трудности. В Устю епископським „поки що не дались селяни наклонити до такої спілки"; в Новім селї спілки не засновано ще, бо „не було кому заняти ся відповідними приготованями"; в окрузї ходорівської филиї товариства особа, яка малаб заняти ся сею справою, занята иншими справами, але обіцяє тепер заняти ся справою „як найгорячійше"; в Озерянах „бракує членів і худоби після вимог статутових" і „більша часть не сьвідомих селян є проти асекурациї", але автор письма „має надїю"; в Кійданцях, хоч справа ведеть ся від довшого часу, також не набрало ся відповідного числа членів, з вимаганим статутом числом худоби, а кромі того на ґрунтї виборів громадських „повстав роздор в ґромадї", а з Городка пишуть, що „не порішено де спілка мала би бути основана". Є й иншого рода причини — незадоволенє деякими приписами взірцевого статута. В Балинцях „жадають щоби виплачувано відшкодованє за худобу, яка згорить або згине з причини пожару; щоби надвижки грошеві спілки можна було льокувати в руських касах сїльських; не можуть згодитись, щоби виплата відшкодованя обнимала лиш шкоди понесені через смерть (конечне добитє) обезпеченої штуки (§ 45), а инші знов жадають тихої спілки без статутів". З Кобак також пишуть, що їм „ходить о те, щоби маєток стоваришеня льокувати в місцевій „Селянській Помочи" під патронатом Союза ревізийного", а потім невдололені, що після § 28 статута недобори покриває ся фондом резервовим в цїлости, а відтак доплатами членів, хотїли би, очевидно, на відворот, бо при такій засадї — кажуть — булоб засуджене стоваришенє на вічну бідноту; навіть на власну хату в будучности не могло би спромогти ся". А крім того вважають потрібним підвисшеня премій на случай виведеня худоби на полонину, де вона виставлена на більшу небезпеку.*) Мимо того в Кобаках таки думають „в найкоротшім часї заложити спілку", а справу зміни статута порушать пізнїйше. Найбільше заміток до взірцевого статута прислали з Шишор. Найважнїйша з них, щоби потерпівший діставав повне відшкодованє, инші замітки або були порушені цитованими вже письмами, або менше важні і ми їх тут не наводимо.

На всї замітки і бажаня головний видїл товариства дав або дасть відповідні поясненя. Де які з них вимагають застанови і принціпіяльного порішеня.

Поширенє акциї товариства в справі обезпеченя худоби найкраще унагляднює слїдуюча табеля:

---

*) Справа ся для гірських околиць має важне значінє. Про се сьвідчить і та обставина, що в горах вже були проби перевести обезпеченє на час паші в полонинах (Кути), хоч сї проби й не дали результатів, певно через примітивну орґанїзацию.

Число порядк.	Повіт	Разом місцевостий де є вже товариства і куди вислано статути	Місцевостий де є товариство обезп. худоби на власних статутах	Внесено статути на концес. спілки з місцевостий
1	Бібрка	1	—	—
2	Богородчани	1	1	—
3	Борщів	2	—	—
4	Бучач	1	1	1*)
5	Городок	1	—	—
6	Гусятин	1	—	—
7	Добромиль	1	—	1
8	Заліщики	1	—	—
9	Збараж	2	—	—
10	Зборів	2	1	—
11	Калуш	2	—	—
12	Камінка Стр.	1	—	—
13	Коломия	5	—	1
14	Косів	5	1	1
15	Перемишль	4	1	1
16	Перемишляни	2	—	—
17	Печеніжин	1	—	—
18	Рудки	2	—	1**)
19	Самбір	1	—	—
20	Снятин	5	3	2
21	Станиславів	3	2	—
22	Стрий	1	1	—
23	Товмач	5	1	2
		50	12	10

Отже на першім місци треба поставити снятинський пов., в котрім на 5 місцевостий обнятих акциєю істнує вже 3 „тихих“ спілки і внесено статути з двох місцевостий. За снятинським повітом треба поставити товмацький, де також на 5 місцевостий істнує вже одна „тиха“ спілка і внесено статути з двох місцевостий. Далї йдуть повіти косівський, коломийський, перемиський, станиславівський, шість дальших повітів мають по дві місцевости обнятих акциєю, а решта 11 повітів по одній місцевости.

Таким чином головний видїл товариства, зробивши все, що потрібно для основаня спілок обезпеченя худоби, сам, через свій урядничий перзонал, не підіймав ся орґанїзацийної роботи, полишивши се місцевим чинникам і не форсував справи закликами до основуваня спілок раз тому, що се був період підготовної праці, а друге — справа обезпеченя худоби, хоч є популярною, не є ще достаточно усьвідомленою навіть тими особами, що беруть на себе ініциятиву основуваня спілок.

До 3). Супроти того дїйсно даєть ся відчувати брак популярної книжки для масового ширеня, яка-б в приступний спосіб викладала

---

*) Внесено статут на заснованє спілки в Зубрцю, яка має замінити істнуючу там безстатутову, „тиху“ спілку. Решта місцевостий, з котрих внесено статути, не мають „тихих“ спілок.

**) Внесенє статута з Рудок затримано в канцелярії товариства і звернуто ініцияторам для зміни.

значінє спілок для обезпеченя худоби, основи таких спілок і спосіб їх веденя і докладного підручника про такі спілки для тих, хто основує їх і буде вести з формами діловодства і ріжними поученями та приписами законними. Головний виділ товариства не міг видати сих книжок в минулім роцї, але буде старати ся видати їх як найскорше.

До 5). Що до резолюції о. С. Борачка в справі обезпеченя транспортів безрог, то з заснованєм Краєвого Союза спілок для збуту худоби, справа ся вийшла з компетенциї „Сїльського Господаря".

Так представляєть ся дїяльність товариства в справі обезпеченя худоби в 1911 р. Те, що робили філії в справі обезпеченя худоби, представлено в їхніх звітах.

II. Орґанізация і стан самобутних руських спілок для обезпеченя худоби.

На підставі зібраних товариством „Сїльський Господар" відомостий, подаємо тут докладний по можности опис устрою, засад, дїяльности і фактичного стану 12 самобутних руських спілок для обезпеченя худоби.*) Хоч знайомство з сими спілками представляє менший інтерес практичний, то має инше значінє. Нема сумніву, що жадна з тих спілок довго не проістнує в теперішній формі; перемінять ся вони на статутові, концесіоновані спілки, або умруть власною смертию. Отже звіт наш буде принаймні памяткою про цїкаве будь що будь явище в нашім економічнім житю, яке скоро відійде в область істориї.

Насамперед подамо описи поодиноких спілок в хронольоґічнім порядкови, як вони повставали, а відтак зробимо загальні оцїнки і висновки та, о скілько дасть ся, уложимо табеляричний перегляд важнїйших дат з дїяльности і стану спілок.

1. **Підпечери,** пов. Товмач. Першою з відомих руською орґанїзациєю для обезпеченя худоби є Товариство „Самоломіч" в Підпечерах, пов. Товмач, основане в 1901 р. Ідея обезпеченя худоби вийшла від місцевого пароха о. К. Кульчицького. Скоро стала вона популярною між місцевими селянами, а найбільше між членами місцевої читальні „Просьвіти". При кінци 1900 року відбуло ся в читальні кілька зборів і сходин, на котрих справу обезпеченя докладно обговорено, а на початку 1901 р. відбули ся вже перші загальні збори товариства.

Товариство не є самостійною орґанїзациєю на статутї. Не роблено навіть проби виробити статут, бо основателї були певні, що

---

*) Материялом до сего служать: Три звіти предложені п. О. Охримовичем про спілки в Підпечерах, Підлужу і Микитинцях, відносять ся вони до сїчня 1911. і обнимають дїяльність спілок від основаня по кон. 1910. р. Уложений після вказівок п. О. Охримовича звіт управи спілки в Старих Богородчанах, датований днем 15/I 1911. обнимає час від основаня спілки по конець 1910 р. і звіт управи тоїж спілки за 1911. р., одержаний в товаристві 14|II 1912 р. Більше або менше докладні відповіди спілок на квестіонар розісланий 13. липня 1911.: в Зубрцю, під датою 27/VII 1911., обнимає час від дня основаня спілки (5/II 1911.) до дня уложеня звіту і письмо з дня 28/I 1912. з незаповненим формулярем звіту за рік 1911.; Ілинцях, під датою 5|XI 1911., обнимає час від основаня спілки по конець 1910. р.; в Махнівцях, під датою 4/VIII 1911., обнимає час по конець 1910. р.; в Трійци, під датою 27|VII 1911. обнимає час від основаня спілки до дня уложеня звіту; Хлїбичинї пільнім, під датою 29|IX 1911., обнимає час по конець 1910. року. Два інформацийні письма о. П. Шанковського про спілку в Дулїбах, під датою 31|I 1911. і 30|I 1912. та звіт з дїяльности сеї спілки за рік 1911., під датою 30|I 1912; письмо о. В. Гинелевича з дня 22|I 1911. і друге з дня 28|I 1912., зі звітом про спілку в Тисовій за рік 1911.; письмо дра Петра Рондяка під датою II|XI 1911., з інформаціями відносячими ся до того часу про спілку в Москалївцях.

власть полїтична статута не затвердить. Порішено про те зорганїзувати обезпеченє при місцевій читальнї „Просьвіти“. Регулямін ухвалений на перших загальних зборах обовязує в формі устної умови. Постанови сеї устної умови приймають кождочасові загальні збори мовчанкою за обовязкові на дальше, а дискутує ся і голосує ся тільки тоді, коли ходить о яку нову постанову, або скасованє чи зміну постанови перед тим обовязуючої.

Важнїйші постанови сего устного регулямїну, обовязуючого під теперішну хвилю, списаного на місци п. О. Охримовичем, суть слїдуючі:

Товариство має назву „Самопоміч“, дїяльність товариства розтягаєть ся на адмінїстрацийну громаду Підпечери. Товариство є оперте на взаїмній помочи.

Цїлию товариства є давати відшкодованє своїм членам за страти, понесені наслїдком смерти і дорізаня з конечности рогатої худоби, коний і овець; товариство має рівнож дати відшкодованє своїм членам в таких случаях, коли обезпечена штука, без вини обезпечаючого, через хоробу або нещасливий припадок стратила на вартости. На случай заразы, товариство здерджує виплати відшкодовань аж до часу, коли зараза устане; тоді загальні збори призначують певну суму з фондів товариства на відшкодованя і сума ся має бути роздїлена між пошкодованих пропорціонально до величини понесеної шкоди.

Средства до осягненя цїли товариства: *а)* премії асекурацийні, оплачувані членами в висотї 2% від обезпеченої суми від рогатої худоби і коний і 4% від обезпеченої суми від овець,*) *б)* фонд резервовий, який складаєть ся з сум, остаючих з попередних років; *в)* суми узискані за продаж мяса з дорізаних обезпечених штук і продажи шкір з обезпечених штук, що зістали дорізані або згинули; *г)* вписове в сумі 1 К від вступаючого до товариства члена.

Членом товариства може бути кождий властитель худоби, мешкаючий в Підпечерах, котрого видїл читальнї на припорученє т. зв. таксаторів до товариства прийме. Кождий член товариства мусить бути членом місцевої читальнї „Просьвіти“ і платити правильно читальняні вкладки. Члени товариства обовязані обезпечувати всю свою худобу, що надає ся до обезпеченя. Виступити з товариства може член в кождий час. З хвилею виступленя устають всякі зобовязаня члена супроти товариства і на відворот. Члена, що не виконує своїх обовязків або дїлає на шкоду товариства, може читальняний видїл виключити з товариства.

Товариством управляють: *а)* загальні збори читальнї „Просьвіти“, *б)* видїл читальнї „Просьвіти“, *в)* десигновані з читальняного

---

*) Потрібні на заплаченє асекурацийної премії гроші, може член товариства позичити в кождий час в читальняній Касї, в котрій льокує ся гроші т-ва. Ся обставина має незвичайно велике значінє для доброго розвитку товариства. Хто не має гроший на заплаченє премії, той позичає собі в читальняній Касї з гори на цїлий рік, а позичку віддає в тижневих ратах по 20 сот. від 10 корон.

Відносно членських оплат, в перші часи істнованя товариства до 1905 р., обовязували инші приписи. Означених з гори асекурацийних премій не було. Обезпечаючий свою худобу складав до товариства як кавцию 1% від обезпеченої суми. На случай шкоди — заряд товариства роздїлював потрібну на відшкодованє суму на членів, пропорціонально до висоти обезпеченої суми і члени були обовязані до днів 14. припадаючу на кождого суму зложити до товариства. Хто сього не зробив в означенім речинци, той тратив кавцию на річ товариства і права членські. Отже не було з гори означеної премії, тільки члени складали від випадку до випадку потрібну на відшкодованє суму, а порукою була кавция в висотї 1% від обезпеченої суми.

видїлу 3 таксатори. Загальні збори приймають до відома замкненя рахункові і звіти, вибирають читальняний видїл, рішають про зміну регуляміну, полагоджують відклики від заряджень видїлу. Читальняний видїл заряджує маєтком товариства, вибирає з поміж себе 3-ох таксаторів, приймає на внесенє таксаторів нових членів, виплачує відшкодованя.

До круга дїланя таксаторів належить: 1) оцїнка худоби при обезпеченю і означенє обезпеченої суми; 2) На случай як обезпечена штука захорує, обезпечений мусить про се безпроволочно повідомити найблизшого таксатора; таксатор, дібравши собі до помочи кількох членів товариства і сїльського ветеринара (оглядача), має заняти ся ратованєм хорої штуки, зглядно порішити, що хора штука має бути дорізана. Один з таксаторів провадить функциї книговодця, збирає асекурацийні премії і віддає призбирану готівку касиєрови читальняної каси, в якій льокує ся готівка товариства.

Книговодство дуже просте, всього дві книги: книга асекурациї, в котрій, на окремій для кождого обезпечуючого сторонї, записує ся поштучно обезпечена худоба, обезпечена сума, належна премія і дата заплати і звичайна патїнована касова книга.

Предмет і спосіб обепеченя. Відшкодованє. Предметом обезпеченя суть: *а*) худоба рогата, почавши від 3 місяців віку; *б*) конї з тим самим застереженєм; *в*) вівцї. Хто хоче обезпечити в товаристві свою худобу, має зголосити ся до найблизше мешкаючого таксатора, а той, дібравши до помочи що найменше одного члена видїлу, оглядає сю худобу, означує обезпечену суму і ставить внесенє на принятє оглянених ним штук до обезпеченя. Обезпеченє починаєть ся 14 дня по дни, в котрім обезпечена штука худоби зістала прийнята до обезпеченя. Кінчить ся обезпеченє коли: *а*) звіря згинуло, *б)* перейшло в другі руки (з виїмком того случаю, коли звіря переходить в другі руки в спадку), *в)* коли член не заплатить в час вкладки, або виступить з товариства. Товариство виплачує членам на случай шкоди 80% обезпеченої суми.

Ми передали дословно і докладно опис устрою і засад обезпеченя худоби в Підпечерах, як вони є виложені в звітї п. О. Охримовича, з огляду на те, що товариство се послужило за приклад і взірець для кількох инших спілок, а також для того, щоби при инших товариствах не повторяти того, що є спільним для них всїх.

Як розвивалось товариство в роках 1901—1904 (т. є до зміни регуляміну що до премій), можна говорити про се тільки загально, бо потрібних даних годї було розвідати ся. Товариство розвивало ся загалом добре, що року прибувало чим раз більше членів і чим раз більше обезпеченої худоби. Товариство покрило за роки 1901—1904. всї шкоди і нї в однім роцї не мало дефіциту. За роки 1905—1910. п. О. Охримович добув з книг низше подані цифри, уняті в табельку, котрі свідчать, що товариство в другім періодї свого істнованя розвиваєть ся також добре.

В р. 1910. товариство мало 235 членів, обезпеченої худоби було 533, з чого коров 325, ялівок 44, биків 22, коний 140, овець 2. Обезпечена вартість виносила 91.120·00 кор. Прихід виносив з премій 1826·80 кор., за продаж з дорізаних штук мяса 457·00 кор. і за проданого коня каліку 40·00 К, разом 2323·80 кор. Шкід було 16 (9 коров, 3 ялівки, 1 бик і 3 конї), за які виплачено відшкодованє на суму 1841 кор., так що надвижка в сім роцї виносила суму 482·80 кор.

Розвій товариства по рокам представляєть ся так:

Р і к	Число членів	Число обезпеченої худоби	Обезпечена вартість	Приходи (премії і инші)	Число шкід	Розходи (відшк. і ин.)	Надвижка
1905	184	—	—	791·80	1	66·00	725·80
1906	210	—	—	871·90	9	695·00	176·90
1907	229	—	—	2192·80	14	1797·00	395·80
1908	231	—	—	2341·40	15	1485·20	856·20
1909	231	—	—	1617·70	17	1478·00	139·70
1910	235	533	91.120·00	2323·80	16	1841·00	482·80
				10.139·40	72	7.362·20	2.777·20

Який стан товариства в р. 1911. — відомостий нема. На обіжник не дістано жадної відповіди.

Товариство не удержує фахового ветеринара, мимо того, що при асекурації худоби ветеринар конечний так до оглядин штук, які мають стати предметом обезпеченя, як також для ратованя штук хорих.

З виїмком таксатора-книговодця, що побирає річно 40 кор. платні, прочі функционарі повнять свою службу безплатно а наслїдком сього — дуже недбало.

З всеї худоби в громаді ледви 50% обезпечено в товаристві, причина — висока премія від обезпеченої вартости.

Головою читальні, а тим самим директором товариства є о. Клим Кульчицький.

---

2. **Микитинці,** п. Станиславів. Другим по віку є товар. для обезпеченя худоби в Микитинцях, п. Станиславів, основане в р. 1904. Орґанїзациєю товариства занимав ся місцевий учитель п. Грицишин. Під його проводом їздили кілька разів микитинецькі селяни до сусїдних Підпечер, щоби придивити ся тамошному товариству. Перші загальні збори відбули ся 8. марта 1904.

Форма орґанїзації живцем перейнята з Підпечер. Заходить тільки та ріжниця, що в Підпечерах обезпеченє зорґанїзовано при читальні „Просьвіти“, а тут при иншім просьвітнім товаристві.

Регуляміну писаного так само нема, як і в Підпечерах. Обовязує устна умова. Постанови сеї умови відмінні від постанов тоїж в Підпечерах в слїдуючих точках: Предметом обезпеченя може бути тільки р о г а т а х у д о б а. Товариство оплачує сїльського „ветеринара“ (оглядача худоби, який був кілька днїв в науці у ветеринара в Станиславові.) Членам товариства прислугує безплатна ветеринарська поміч. Ветеринар платний в кінци адмінїстрацийного року. Величина платні залежна від скількости случаїв, в яких оглядач нїс поміч членам товариства. (Звичайно виносить річна платня оглядача 10—20 кор., понадто громада звільняє його від шарварків).

Премія асекурацийна виносить 2% від обезпеченої суми. Колиб однак фонд резервовий товариства зріс понад 1.000 кор. — загальні збори обовязані премію знижити. Премії складають члени в місячних ратах, хоч можна заплатити з гори більше рат або й цїлу премію. Книговодство на взір підпечерського ведеть ся дуже недбало.

Розвій товариства по рокам показує слїдуюча табеля:

Р і к	Число членів	Дохід	Число шкід	Розхід	Надвижка + Дефіцит —
1904	58	121·72	1	58·28	+ 63·44
1905	51	88·00	1	88·00	—
1906	52	79·10	—	15·00	+ 64·10
1907	43	58·74	—	11·71	+ 47·03
1908	55	103·57	1	51·00	+ 52·57
1909	48	68·88	1	54·00	+ 14·88
1910	39	57·59	2	120·00	— 62·41
		577·60	6	397·99	+ 179·61

Товариство се не дорівнує підпечерському. На се склали ся ріжні причини: Микитинці не велике село (около 1.000 душ); в селї кипить від довшого часу остра партийна боротьба, на чім терпить дуже добрий розвій товариства; адмінїстрация безплатна і через те дуже недбала.

Який стан річий в товаристві є тепер — відомостий нема. Особа, якій послано було формуляр звіту за р. 1911., відповіла, що звіту не може прислати, бо не має тепер нїчо спільного з товариством, при якім обезпеченє далї остає, хоч часть членів домагала ся відокремленя обезпеченя в осібне товариство.

---

3. В Підлужу, пов. Станиславів, основано товариство для обезпеченя худоби майже одночасно з Микитинецьким. Почувши, що в Підпечерах істнує обезпеченє худоби і що люди там мають з сего великий хосен, вибрало ся на весні 1904 р. до Підпечер кілька сьвідомійших селян з Підлужа, щоб поінформувати ся, як заводити обезпеченє худоби. Такі поїздки повторяли ся кілька разів, а участники поїздок, вернувши домів, популяризували ідею асекурациї худоби серед членів місцевої читальнї. Дня 14. серпня 1904. відбули ся перші загальні збори товариства.

Форма орґанїзациї ріжнить ся дещо від форми в Підпечерах. Товариство є незалежною від читальнї спілкою, з осібним видїлом, вибираним на загальних зборах членів, обезпечивших худобу. Заряд складаєть ся з 5 людий: директора, касієра, секретаря, двох таксаторів.

Що до основ обезпеченя, то як і в попередних двох товариствах обовязує устна умова, такого змісту, як в Підпечерах, з тим додатком, що тут можуть бути обезпечувані також свинї. (Мимо сеї постанови від 1905 р. необезпечено жадної безроги). До сего треба додати, що в роках 1904—1908, подібно як в перших роках істнованя обезпеченя в Підпечерах, не було з гори означеної сталої премії. Члени складали 1% від обезпеченої суми, як кавцию, а на відшкодованє складали від випадку до випадку означену через заряд суму. З гори означену премію в висотї 2% від обезпеченої вартости заведено на початку 1908 р.

Книговодство, як і в попередних двох товариствах, ведеть ся недбало, так що годї було зіставити на основі книг потрібні до звіту точні цифри.

Після приближних обчислень мало товариство від 1904—1907 р. включно пересічно до 100 членів і до 200 штук худоби (річно). За сей час товариство мало приходу 2347·46 кор., розходу 1411·86 кор., так що надвижка (фонд резервовий) виносила на початку 1908. р. 935·60 кор.

З сего видно, що в тім часї товариство розвивало ся добре. Не зле справи товариства стояли і в 1908 р. Приходи виносили 589·22 кор. (з надвижкою з попередних років, 1524·82 кор.), розходи — 841·80 кор., так що в сїм роцї мало товариство недобору 252·58 кор., покритого надвижками з попередних років.

Але від 1909 р. товариство починає упадати. Причин в звітї, на жаль, не подано. Приходи в 1909 р, виносили вже суму 206·48 кор., натомість розходи зросли до 918·98 кор., отже був недобір 712·50 кор., на покритє якого мало тов. надвижок з попереднього року 683·02 кор., так що властивий дефіцит виносив суму 29·48 кор. В розходах за 1909 рік вставлено 400 кор., яких товариство фактично не виплатило, бо вся решгуюча надвижка з попередних років в сумі 370·52 кор. була роззичена членам і тов. нїякої готівки не мало.

Для кращого унаглядненя унимаємо подані цифри в отсю табельку:

Рік	Членів	обезпечених штук	Приходи	Розходи	+ надвижка — недобір
Від 1904					
до 1907	100 пер.	200 пер.	2347·46	1411·86	+ 935·60
1908			589·22	841·80	— 252·58
1909			206·48	918·98	— 712·50
			3143·16	3172·64	— 29·48

Товариство формально не перестало істнувати, але фактично з кінцем 1909 р. упало. Протягом 1910 р. обезпеченє не фунгувало, але 9. сїчня 1911 р. на зборах в читальнї постановлено ввести обезпеченє худоби наново в житє. Чи зроблено се — не відомо. З Підлужа не одержано ані відповіди на квестіонар, ані на письмо з формуляром звіту за 1911 р.

Директором Товариства є Дмитро Борачок.

---

4. **В Махнівцях**, пов. Зборів, спілка для обезпеченя худоби основана 11/VI. 1905. при читальнї „Просьвіти“, на дві громади — Махнівцї і Торгів. До основаня спілки спонукало скрутне положенє населеня в випадку страт худоби і чутка, що такі товариства вже істнують. Основателем його був о. Григорій Дякон, місцевий парох. Управа вибирана на заг. зб. членів спілки, складаєть ся з управителя, касієра, лїкаря (?), двох таксаторів і двох заступників до них і 9 осіб, які становлять раду надзираючу.

Спілка управляєсь на підставі писаних „Постанов“ (регуляміну), котрі містять також засади обезпеченя. Суть вони слїдуючі: До обезпеченя приймаєть ся рогата худоба і коні; член може не всю худобу обезпечувати; обезпеченє наступає по 10 днях від принятя; членом спілки може бути лише член читальнї, платячий що року вкладку до читальнї. До спілки платять члени 2 кор. вкладки (одноразово) і що року з гори належитість за обезпечену худобу в висотї 1% від обезпеченої вартости; дохід з згинутої худоби належить до спілки; для виплати відшкодовань, коли в касї забракне фондів, розкладаєть ся додаткова вкладка, після якої засади — не сказано; відшкодованє платить ся в такій висотї, в якій узнають знатоки при оцїненю хорої худоби або погибшої (отже може бути рівна обезпеченій вартости,

низша або висша?); з гроший узбираних творить ся каса позичкова для членів; ветеринар побирає винагородженє, яке визначать заг. зб. при річнім обрахунку (?); заряд спілки повнить свої функциї безплатно. З инших приписів варто зазначити, що „на конюшині не вільно пасти рогатої худоби, а хто би пас і потерпів шкоду — хотяй би не через таке пашенє — тратить право жадати відшкодованя".

Фактичних даних про розвій і стан спілки управа майже нїяких не подає, крім числа членів (40) і числа шкід (4) та суми відшкодовань (400 кор.) Близше не означено часу, до якого сї цифри відносять ся (письмо подаюче сї цифри має дату 4/VIII. 1911).

В письмі говорить ся, що товариство не стоїть сьвітло. Та й не диво, бо обі громади, на які розтягаєть ся дїяльність товариства, складають ся з 140 родин і мають 54 штук худоби разом рогатої і коний.

Управителем спілки є Т. Хомишин.

Відомости подав о Гр. Дякон.

---

5. В Тисовій, пов. Перемишль, „від лїт істнує звичай, пише в однім письмі о. В. Гинелевич, що господарі складають ся, коли кому згине корова або віл. Господарі оцїнюють вартість згиненої штуки та розкладають сю суму між себе". В другім письмі подає ся докладнїйше основи обезпеченя. Говорить ся там, що „від року 1907. заведена спілка обезпеченя худоби рогатої, в склад котрої (управи?) належить місцевий парох і чотирьох селян а з них 2 таксаторів. Кождий громадянин складає річно 1 кор. і з тої суми, по отаксованю впавшої штуки, виплачує ся дотичному пошкодованому. Коли забракне тих гроший, видїл розкладає суму признану за штуку і сейчас всї складають. В р. 1910. заплачено в той спосіб за 4 грубі штуки".

Заповняючи формуляр звіту за 1911. о. В. Гинелевич подав за свою спілку такі — дуже скупі — відомости. Спілка істнує на основі звичаю, дїяльність свою розтягає на Тисову, предметом обезпеченя є рогата худоба (корови і воли), з кінцем 1910. р. „признавало таку поміч потрібною" 123 господарів, в 1911. р. прибуло нових 17 господарів, отже „членів" спілка мала з кінцем 1911. р. 140. Шкід було в 1911. р. одна, відшкодованя виплачено 112 кор., инших дат не подаєть ся.

---

6. В Ілинцях, пов. Снятин, товариство асекурацийне „Самопоміч" основано 27. грудня 1907., з ініциятиви господаря Грицька Осадчука, при місцевій молочарській спілцї, і ся остання обставина здаєть ся запевнила красний розвій обезпеченя. Се було одно з немногих товариств, яке більш-менш докладно заповнило квестіонар „Сїльського Господаря".

Товариство орґанїзовано на регулямінї, прийнятім на загальних зборах молочарської спілки. Після сего регуляміну членами товариства асекурацийного можуть бути члени молочарської спілки, для заряду справами товариства є окремий касієр і книговодець, а загальний надзір має дирекция спілки молочарської. Двох таксаторів вибирають загальні збори спілки. До обезпеченя приймаєть ся лише рогата худоба. Обезпечуєть ся худоба на випадок смерти, хороби або ушкодженя і дорізаня з конечности, страти на вартости через нещасливий випадок або хоробу. До обезпеченя приймаєть ся штуки від 6 місяцїв до 10 лїт. Всї члени мусять свою худобу обезпечувати. Премія від обез-

печеної вартости виносить 3 прц. Відшкодованя виплачуєть ся 80 прц. обезпеченої вартости. Коли би вплачених премій не вистарчило на покритє відшкодовань, то кождий член обовязаний заплатити додатку певний процент від суми, на яку обезпечена його худоба. Обезпеченє наступає по 14 днях від дня принятя, виплата відшкодованя — найдальше до трьох місяців. Готівка льокуєть ся в кредитовім відділі молочарської спілки. Діловодство ведеть ся добре.

В окрузї дїяльности товариства (громада Ілинцї) є 600 штук рогатої худоби, 200 штук коний, 800 штук свиний.

Як розвиваєть ся товариство видно з слїдуючих цифр.

Рік	Членів	Обезп. штук	Обезп. вартість	Приходи (премії)	Розходи (відшкодованя)	Надвишка.
1907	96	130	—			
1908	180	289	—			
1099	180	307	—	4218·00	2078·00	2140·00
1910	220	508	66,970.00			

Отже в 1910. р. мало не вся рогата худоба була обезпечена в товаристві. Кілько було шкід взагалї і в кождім роцї з окрема, на се нема відповіди. Що до відшкодовань то сказано, що виплачено „по конець 1910“ (отже певно за увесь час істнованя спілки) 2078 кор., а на книжочцї щадничій єсть вплачених премій (надвижки) 2140 кор. Виплачене відшкодованє і надвишка будуть становити суму приходів, які мало товариство за увесь час істнованя.

Товариство в разї потреби звертаєть ся до ветеринара Д-ра Кучаровського в Заболотові і платить 5 кор. за раз.

На запитанє в квестїонарі — в чім секрет успіху товариства — виписана така відповідь: „бажанє самих членів“.

На жаль управа товариства не зволила прислати звіту за рік 1911.

---

7. В Москаївці, повіт Косів, Спілка для асекурациї худоби на случай несчасного випадку основана приближно в 1909. р. Обсяг дїланя спілки громада Москаївка. Основи обезпеченя: коли згибне у котрогось члена кінь, корова, безрога, вівця або коза — бо на сего рода худобу ростягає ся обезпеченє, — тодї установлені через спілку оцінителї оцїнюють вартість згибшої штуки середно, а управа спілки розкладає рівномірно між членів припадаюче відшкодованє. Належитість стягають установлені через спілку десятники, кождий від придїлених йому на його улици зглядно найблизших членів. В сей спосіб виплачує спілка пересічно по 300 кор. відшкодованя річно, так що на кождого члена припадає 1·30—1·40 кор. річно. Кождий член обезпечує всю худобу. Членів числила спілка з початком 1911. р. 252.

Члени домагають ся зміни обовязуючих приписів обезпеченя в сїм напрямі, щоби кождий член не платив однакової пайки, але прц. від вартости своєї зглядно обезпеченої худоби, бо прим. один може мати лише одну штуку а другий 5 або 10, отже не справедливо, щоби оба платили однакову пайку.

Спілка ся не прислала відповіди на квестїонар і звіту за 1911. рік.

Веде спілку Михайло Кабин С. Кирила, господар.

---

8. **В Дуліїбах**, пов. Стрий, Товариство „Сапопоміч“ основано заходом місцевого пароха о. П. Шанковського в маю 1911., на громади Дуліїби і Грабовець. Є статут (свій, не заявлений), після якого товариство має на ціли підпомагати своїх членів на случай смерти, каліцтва і крадежи рогатої худоби і коний. Підмоги видають ся в висоті 80 прц. оціненої вартости при случаях смерти або каліцтва, по відшибленю доходів, які пошкодований міг мати з продажи шкіри й мяса, а 50 прц. на случай крадежи. Члени мусять обезпечувати всю худобу, в віці не низше 6 місяців. Оплата за обезпечену штуку виносить правильно одну корону, а коли фонди спілки є вичерпані, тоді може бути зажадана доплата до одної корони за штуку. Товариством управляє дирекция і рада надзираюча.

В р. 1910. обезпечило 139 членів 358 штук рогатої худоби і коний і зложили титулом оплат 358 кор. Шкід було 2, за які виплачено 160 кор. Отже в 1910. р. товариство мало надвижки 198 кор. а з прц. від льокаций (в місцевій спілці) — 5·05 кор. — маєток виносив суму 203·05 кор.

В р. 1911. число членів і обезпечених штук значно зменшило ся, перших було 118, других — 286. Шкід було 4, за котрі виплачено 344·40 кор. Стан чистого майна з кінцем 1911. р. виказуєть ся на 181 кор., отже сума приходів в 1911. р. повинна виносити 323·31 кор. (членські оплати), а недостаючу суму 21·09 К на відшкодованя покрито з надвижки за попередний рік.

Рік	Членів	Обезпечених штук	Приходи	Шкід	Розходи	Надвижка. Недобір —
1910	139	358	363·05	2	160·00	203·05
1911	118	286	323·31	4	344·40	— 21.09
			686·36	6	504·40	181·96

Головою тов. є. о. Петро Шанковський.

9. **В Трійци**, пов. Снятин, Товариство „Взаїмна Поміч“, спілка для обезпеченя худоби, основано дня 13 лютого 1910. р., заходом місцевого управителя школи п. Осипа Нагорського. До основаня товариства спонукали шкоди спричинені падежею худоби. Товариство ростягає свою дїяльність на громаду Трійця, з початку істнувало на підставі устної умови, а відтак вироблено і списано статут. Товариство є самостійним, т. є нї до якого иншого товариства не є прилученим.

З докладної відповіди на квестіонар „Сїльського Господаря“ беремо головнїйші дані про устрій і форму орґанїзациї товариства і про прийняті в нїм засади обезпеченя.

Товариством заряджує управа і рада надзираюча, вибирана на загальних зборах членів. Є комісия контрольна з поміж членів ради надзираючої. Таксаторів вибирають загальні збори. Фонди товариства складають ся з вписового членів (2 кор.) і 7 прц. від виплаченого відшкодованя, льокують ся в місцевій спілці. До обезпеченя на випадок смерти і нещасливих випадків приймаєть ся рогата худоба, конї і свинї, в віці не менше 3-х місяців. Члени мусять всю свою худобу обезпечувати. Оцінюєть ся худоба таксаторами кождих три місяці після курсу на торгах; премій нема. Відшкодованє складають члени за кождий раз осібно, кождий таку часть, якою частию всеї обезпеченої вартости є вартість обезпеченої ним худоби. Відшкодованє має бути заплачене до 14 днів від дня розписаня управою. Хто не заплатить відшкодо-

ваня — перестає бути членом. Висота відшкодованя виносить 100 прц., з того пошкодованому виплачує ся 93 прц. а 7 прц. йде на річ товариства. Коли не всї члени зложать відшкодованє, то недостаючу часть виплачує ся з фондів товариства. Коли фонди товариства на се не вистарчають, то роздїлює ся її вдруге на членів. Між зложенєм кождого слїдуючого а попереднього відшкодованя має уплинути 30 днїв, так що протягом року товариство може виплатити 12 відшкодовань. Дрібні відшкодованя (за свинї) лучать ся разом. Обезпеченє наступає по 14 днях від дня принятя управою до обезпеченя. Члени управи і таксатори обовязки повнять безплатно.

В громадї є худоби 600, коний 220, овець 250, свиний 250. Перший рік істнованя товариства (від 13. лютого 1910. до 12. лютого 1911) числило воно членів 83, в протягу року виключено 29 членів не заплативших відшкодованя, так що на рік 1911. лишилось 54 членів.

В 1910. р. було обезпечено худоби: рогатої 56, коний 29, свиний 69, разом 154, на суму 14.693·00 кор. *) В 1911. р. (до 27. липня) обезпечених штук 185, в тім 61 рогатої худоби, 26 коний і 98 свиний, на суму 15.197·00 кор. Шкід в 1910. р. десять (рогата худоба 2, конї 2, свинї 6), відшкодованя виплачено 626·63 кор. В 1911. р. 14 шкід (рогата худоба 1, конї 3, свинї 10), відшкодованя належить ся на суму 630·22 кор., виплачено було по день 27. липня 92·22 кор. виплачувалось в той час 143·00 кор. і лишало ся до виплати 395·00 кор.„Маєток товариства виносив дня 12. лютого 1911. 209·70 кор., з того 174·74 кор. фонд резервовий з вписового.

В понизшій табелї число членів за р. 1910. подаємо на 54, бо виключені фактично не були членами, хиба тільки що вписове заплатили. Суму заплаченого в 1911. р. відшкодованя (а тим самим і приходів) подаємо на 630·22 К т. є. все належне в сїм роцї до виплати. Який стан майна товариства в 1911. р. видно се буде з кінцем року, бо наш звіт обнимає час до 27. липня. Товариство, на жаль не прислало звіту за цїлий 1911 р.

Рік	Число членів	Обезпеч. штук	Обезпеч. вартість	Вплат на відшкод. і инших прих.	Число шкід	Виплачено відшкод.	Майно товар.
1910	54	154	14.693·00	836·33	10	626·63	209·70
1911	54	185	15.197·00	630.22	14	630·22	—
				1.466·55	24	1.256·85	209·70

З повисших даних видно, що справи товариства стоять не добре. Лише в протягу кількох місяців 1911 р. мало воно 14 шкід, головно свиний, на які є в селї зараза. Як воно дотримало до кінця року — не відомо. Причини злого розвою товариства подає наш справоздавець п. О. Калитовський такі: мале число членів; заможнїйші люди кажуть, що їм не виплатить ся — такі члени не платили вкладок і їх виключено; високе відшкодоваанє, що дає нагоду до спекуляциї і не заставляє господаря беречи худобу; виплата відшкодовань під час зарази (свинї); село убоге, худоба нужденна, приміщенє її лихе, громадські пасовиска занедбані, своїх нема; не маючи великого прибутку з худоби селянин не хоче його зменшити через високу оплату обезпеченя.

Директором-справником є О. Нагорський, управитель школи.

*) Обезпечена худоба виключених членів не порахована тут.

10. В Хлїбичинї пільнім, пов. Снятин, товариство для обезпеченя худоби заснував місцевий господар Стефан Горячко, дня 28. марта 1910. Орґанїзация товариства подібна, як в Трійци, з тою ріжницею, що до обезпеченя приймаєть ся тільки рогата худоба і конї, свинї нї, бо „межи безрогами трафляєть ся богато випадків.“ Підчас зарази виплачуєть ся половина відшкодованя. Обезпеченє наступає по 10 днях від принятя. Вписове (від штуки) виносить 2 К. Після відповіди на квестіонар з дня 29. вересня 1911. товариство числило 60 членів, котрі обезпечили 80 штук худоби на 80.000 К. Шкід була одна. Яку суму виплачено відшкоданя — не подано, який стан майна товариства також не сказано. Варто зазначити, що товариство в кількох випадках оплачувало для членів кошти ветеринара, котрий бере 8 кор. за один раз. Звіту за цїлий 1911. р. товариство не прислало.

Управителем товариства є Стефан Горячко, господар.

---

11. В Старих Богородчанах, богородчаньского повіту, взором для товариства обезпеченя худоби п. н. „Самопоміч“ були Підпечери. Почувши про істнованє в Підпечерах такого товариства, послали туди місцеві селяни господаря Дмитра Пилипова, котрий по повороті представив справу на загальних зборах читальнї і товариство зістало дня 9. сїчня 1910 р. при читальнї основане. Осібна від читальняного видїлу управа вибрана і регулямін прийнято на зборах 12 лютого 1910.

Відмінні від підпечерських приписи головно такі: до обезпеченя приймаєть ся лише рогата худоба і коні ; премія та сама (2 прц.), але вписове не від члена. а 1 прц. від обезпеченої суми; відшкодованє виплачуєть ся в висоті 75 прц. обезпеченої суми, в 14—30 днях по випадку.

Від 9. сїчня до 25. грудня 1910 р. 42 членів обезпечили 78 штук худоби (коров 45, биків 6, ялівок 10, коний 17,) на суму 10.510 Кор. Премій і вписового вплачено 207·40 К. Шкід була одна, за яку виплачено відшкодованя 124 К. (Товариство виплатило вправдї 34·40 К, бо за продану на заріз хору корову узискано 89·60 К). Отже приходи разом з узисканою за продану на заріз корову сумою виносили 297·00 к. По відтрученю 124·00 кор. видатків, надвижка виносити ме 173·00 кор.

В. р. 1911. товариство числило 35 членів, обезпеченої худоби було рогатої 57 штук, коний 12, разом 69, на суму 11.280 К. Шкід було 3, (рогат. худоби). Відшкодованя заплачено 94·40 К. а з вартістю дорізаних штук відшкодованє виносило 300 К. Приходи товариства виносили: премії 200.00 К, прц. від льокациї 5·00 К., за дорізані штуки 205·60 К, разом 410·60 К. Розходи 300 К. Готівка виносила 110·60 К.

Понизша табелька унагляднює розвій товариства в обох роках істнованя.

Рік	член.	об. шт.	об. вартість	шкід	приходи	розходи	надвижка
1910	42	78	10.510·00 К.	1	297·00 К.	124·00	173·00 К.
1911	35	69	11.280·00 К.	3	410·00 К.	300·00	110·60 К.
				4	707·00 К.	424·00	283.60 К.

Головою товариства є Олекса Паливода.

---

12. В Зубрцю, повіт Бучач, товариство п. н. „Асекурация Худоби“ для громади Зубрець, основано дня 5. лютого 1911 року, о. В. Збудовським. Обовязує устна умова. До обезпеченя приймаєть ся рогата худоба, премій нема, на покритє відшкодовань складають по 1 К.

від штуки. Відшкодованє виплачуєть ся в висотї 75 прц. вартости згиненої худоби. Наколиб достаточної суми на заспокоєнє відшкодованя не було, то виплачує ся таку суму, яка є під рукою. По виплаті відшкодованя члени знов складають по короні. Худобина оцїнюєть ся по шкодї. Обезпечувати (вкладку платити) можна не (за) всю худобу. Вкладки льокує ся в касї „Народній Дім". Дня 27. липня 1911. товариство мало 38 членів, які обезпечили 51 штук коров і вплатили 51 Кор. вкладок. В селї є 400 штук рогатої худоби, 150 пар коний. Шкід не було. Звіту за цїлий 1911 р. товариство не прислало, бо „у нас — пише кружок „Сїльського Господаря" — асекурация та і на далї остає примітивною. В Зубрцю підписано взірцеві статути на основанє концесіонованої спілки асекурацийної.

Не вдаючись в докладне осьвітленє поданого материялу. прэ товариства для обезпеченя худоби, обмежимось на загальних увагах і зіставимо деякі цифрові дані, щоби мати цїлість.

Обезпеченє худоби поширено переважно в підгірських повітах, при чім перше місце занимає снятинський пов. (3 товариства). В станиславівськім повіті є два товариства, в решті 7 повітів по однім товаристві.

По рокам основанє товариств припадає: на 1901 р. одно, на 1904 р. два, на 1905 р. одно, на 1907 р. два, на 1909 р, одно, на 1910 р. чотири і на 1911 р. одно. Отже половина товариств основана в послідних трьох роках.

В заснованю товариств для обезпеченя худоби замітну ролю відограли читальні „Просьвіти". В кількох випадках з читалень виходила ініциятива і при читальнях зорганїзовано обезпеченє худоби (Підпечери, Махнівцї, Старі Богородчани). При иншій просьвітній институциї істнує одно тов. (Микитинцї) і при молочарскій спілцї одно (Ілинцї). В Тисовій обезпеченє худоби опираєть ся „на звичаю", а в решті місцевостий (Підлуже, Москалівцї, Дулїби, Трійця, Хлїбичин пільний, Зубрець) обезпеченє орґанїзовано в самостійні, більш або менш оформлені товариства.

Про сю більшу або меншу оформленість товариств для обезпеченя худоби можна судити з сего, що писані приписи що до устрою товариств і норм обезпеченя істнують в формі регулямінів в Махнівцях і Старих Богородчанах при читальнях і в Ілинцях при молочарнї, а в Дулїбах і Трійци є „статути", до властий не зголошені. Решта товариств не мають писаних анї „статутів" анї „регулямінів", обовязує в них устна умова, а зміст тих устних умов зістав списаний лише для потреб сього звіту.

Мимо того всї товариства мають знамена правильно з'орґанїзованих суспільних орґанїзмів, т. є. члени відбувають збори, вибирають управу, виконанє управою своїх чинностий є більш або менш тяглим, безпреривним, ведуть ся або мусять вестись — инакше не могли би товариства функціонувати -- записи і рахунки, хоч і дуже недбало та примітивно.

Але й найбільш досконала внутрішна орґанїзация товариств не може зробити їх тревалими, головно тому, що вони не мають правної основи, є орґанїзациями „тихими", у властий не заявленими. Не становлять виїмку під сим зглядом і орґанїзациї обезпеченя худоби при читальнях та молочарнї.

Що до норм обезпеченя, то всї товариства (орґанїзациї) можна роздїлити на дві головні ґрупи: першу ґрупу складають товариства, котрі побирають як премію певний з гори означений процент від обезпеченої суми, а також відшкодованє виплачують з гори означений процент обезпеченої суми, розкладаючи в части ризико за шкоди і на обезпечаючого. До неї належать слїдуючі товариства: Підпечери, Микитинцї, Підлуже, Ілинцї, Старі Богородчани. Друга ґрупа — се товариства, які не мають премій. Фонди в сих товариствах складають ся з вкладок членських (Москаївцї, Тисова), або від штуки (Дулїби, Зубрець, Хлїбичин), які члени складають або регулярно, або від випадку до випадку, або одно й друге — коли регулярних вкладок не вистарчає на покритє шкід; з одноразової вкладки і % від обезпеч. суми (в Махнівцях), з вкладки одноразової і вплат від випадку до випадку (з низу); в Трійци).

В сїй другій ґрупі відшкодованє виплачуєть ся після трьох системів: 1) цїла вартість, в висоті, яка признаєть ся при оцїнцї по згиненю штуки (Махнївцї, Тисова, Москаївцї); 2) цїла вартість після попередної оцїнки — обезпеченої вартости — (Трійця, Хлїбичин), в Трійци товариство відшибує собі 7 прц.); 3) В Зубрцю і Дулїбах вправдї на відшкодованє установлено % від обезпеченої суми, але нема другого услівя для перенесеня сих товариств до першої ґрупи — премій. То само з Махнївцями і Трійцею. В Махнівцях хоч і побираєть ся премія, але відшкодованє виплачуєть ся цїле, після оцїнки по згиненю штуки. В Трійци також майже цїле відшкодованє виплачуєть ся, а розкладаєть між членів після такого способу, що сї вплати були би хиба „преміями з низу".

На підставі зазначених ознак першу ґрупу товариств можна назвати властивими асекураційними тов., а другу добродїйно-запомоговими.

Що до предмету обезпеченя, то всї 12 товариств приймають рогату худобу, 8 товариств приймають крім того ще й конї, 3 товариства ще й вівці, 3 товариства ще й безроги, а одно товариство ще й кози.

Премії виносять 2 прц. від обезпеченої суми в Підпечерах, Москалівцї, Підлужу, Старих Богородчанах, 3 прц. в Ілинцях від худоби і коний; в Підпечерах тільки побирають 4 процент від овець. А кромі того в Ст. Богородчанах виносить вписове 1 прц. обезпеченої суми. Вкладки в другій ґрупі товариств виносять по одній короні в Дулїбах і Зубрцю від штуки, 2 корони від штуки в Хлїбичинї, по 2 К. від члена вписового в Махнївцях і Трійци, а крім того в Махнівцях 1% від обезпеченої суми, а в Трійци складки на покритє шкід. В Тисовій і Москаївцї означеної вкладки нема, а на покритє відшкодовань розкладають між членів оцінену вартість по згиненю штуки, від випадку до випадку.

Цифрові дані про товариства подаємо низше в табелї, але що дані ті вимагають деяких пояснень, то переходимо їх на сїм місци.

Найсвіжійші цифрові дані наші відносять ся до ріжних років: про товариство з Підлужу маємо відомости за 1909 р., про товариства в Підпечерах, Микитинцях, Махнівцях, Ілинцях, Москаївцях, Хлїбичинї пільнім — за 1910 р., про товариства в Тисовій, Дулїбах, Трійци, Старих Богородчанах, Зубрцю — за 1911 р.

Число членів в усїх 12 товариствах виносить 1331., після стану з останнього року, за який є відомости, при чім в Підлужу є пересїчне число з попередних років.

Число обезпеченої худоби виказано в 9 товариствах (без Махнівців, Тисової і Москалівець). В Микитинцях не було виказано числа худоби. Ми взяли на 36 членів по 2 штуки. Цифра 72 буде приближною. В Підлужу взяли ми пересічне число з попередних років, а в решті товариств — з останних років, за які є відомости. Отже в 9 товариствах було обезпечено 1984 штук.

Обезпечена вартість виказана при 5 товариствах (Підпечери Ілинці, Трійця, Хлїбичин, Ст. Богородчани) на суму 202.567·00 К. Товариства сї мали 1375 обезпечених штук.

Число шкід виказано при всїх товариствах на 170, за цїлий час їхнього істнованя. Точні цифри мали лише про товариства в Підпечерах, Микитинцях, Махнівцях, Тисовій, Дулїбах, Трійци, Хлїбичинї, Старих Богродчинах. Для Підлужа і Ілинець число шкід вираховано в сей спосіб, що пересічна сума відшкодованя за одну штуку виплачену в Підпечерах (122·53) зістала прийнятою за пересічну і для сих двох товариств. Сума зроблених в сих товариствах видатків (відшкодованя), роздїлена на 122·53, дала нам число шкід в однім товаристві 25, в другім 17. Розуміють ся, що се тільки приближні цифри. Для Москалівець взято цифру 6, бо в звітї сего товариства сказано, що воно істнує два роки, кождого року виплачує по 300 К відшкодованя, за два роки 600, рахуючи на кожду штуку приближно по 100 К матимемо 6 шкід.

В табельках поодиноких товариств в приходах і розходах по рокам виставлено суми, які в тих роках товариства фактично мали, без узглядненя для кождого пізнїйшого року надвижки з року попереднього. В сей спосіб маємо кращий перегляд розвою товариств. З сумовані приходи і розходи дають нам рахунок обороту за цїлий час істнованя кождого з окрема товариства і всїх разом. За всї роки істнованя товариств приходи їхнї виносили цифру 22.709·67 Корон, розходи 16.856·08 Корон. Надвижки мають 8 товариств на суму 5883·07 Корон, страту одно товариство (в Микитинцях) 29·64 Корон, так що сума надвижок в усїх товариствах виносить суму 5.853·59 Кор. Товар. в Махнівцях, Тисовій і Москалівцях вийшли в табелї на чисто. В який спосіб виведена сума приходів і розходів для Москалівець — згадано висше. В подібний спосіб прийнято суму розходів і приходів для Тисової. В 1911 р. в Тисовій виплачено одну шкоду на суму 112·00 К. Знаємо, що в попереднім роцї виплачено за чотири грубі штуки, отже приближно по 112·00 К, разом за 5 штук 560.00 К. В Хлїбичинї пільнім сума приходів одержана від помноженя висоти вкладки на число худоби, 2×80= 160 К. Товариство се виплатило одно відшкодоване, на яку суму не сказано. Приняли, як близьку до дійсности, суму 100 К.

Всї сї грубі операциї аритметичні, хочби й з кривдою для точности, мусїли ми зробити, щоби мати загальне зіставленє за всї товариства і дати хоч би в приближеню цїльний образ їхньої діяльности і стану.

Що до рубрики приходів, то вона в деяких товариствах в досить значній части складають ся з мяса дорізаних або проданих на заріз штук, в меншій части з вписового, найбільше з премій і складок на відшкодованя. В рубриці розходів є майже виключно відшкодованя. Про видатки на инші цїли нїгде не знаходимо згадок, крім Підпечер, де в звітї сказано, що дїловодчик побирає 40 К річно. В 1910 р. сих 40 К не вставлено в розхід і Микитинець, де в р. 1906—1907. шкід не було, а в видатках виказано суму 26·71 К.

В кінци ще кілька уваг. Переглядаючи звіти поодиноких товариств число і рід обезпеченої худоби і висліди фінансові, приходимо до

висновку, що найкрасше розвивають ся товариства в Підпечерах і Ілинцях, особливо се останнє, коли візмемо на увагу, що воно істнує 4 роки а тамте 9 років. На сьвітлий розвій товариства в Ілинцях зложились певно такі ус івя: приниманє до обезпеченя тільки рогатої худоби, висока премія (3%), добра - припускаємо — орґанїзация, лад і порядок, в товаристві, який обусловлений вже тим, що воно є частию реєстрованої спілки, та ще й молочарської, членам якої легше, як кому другому, платити премію (певно управа спілки відтручує її від належитости за товщ). Не зле стоять товариства в Старих Богородчанах і Дулїбах. Товариство в Трійци загирюють безроги. Звіт сего товариства за рік 1911. обнимає лише кілька місяців і в сей час воно вже мало 14 шкід, переважно свиний, на яких була зараза в селї. Товариство в Підлужу ще в 1909 р. занепало і не відомо, чи поправилось і чи істнує тепер. Про решту товариств нема що сказати, бо товариства сї по своїй орґанїзациї переважно „безнадвижкові“ і „бездефіцитові“, про які до того ще й відомостий докладних нема.

В звітах п. Охримовича говорить ся про кепське дїловодство або відсутність всякого дїловодства (бо дарова праця), як одну з причин пинявого розвою або й занепаду товариств.

З усїх 12 товариств найкраще розвивають ся як раз ті три, які складають часть правно орґанїзованих институций — читалень (Підпечери С. Богородчани) і реєстрованої спілки (Ілинцї). Ся обставина промовляє за те, що важнїйше всього є форма орґанїзацийна, орґанїзация, а відтак все инше.

Табеляричний перегляд руських товариств для обезпеченя худоби, після стану з кінцем 1911 року.

Число порядкове	Місцевість, повіт	Рік основаня	Послїдний рік, за який є відомости	членів	обезпеченої худоби в посл. році, штук	обезпечена вартість в посл. році, Корон	Приходи, (премії і инші) за цїлий час істнов. тов., Корон	число шкід за цїлий час істнованя тов.	Розходи (відшкодованя і инші) за цїлий час істнов. тов., Корон	надвижка, — дефіцит
1	Підпечери, Товмач	1901	1910	235	533	91.120·00	10.139·40	72	7.362·20	2·777·20
2	Микитинцї, Станиславів	1904	1910	39	72	—	577·60	6	397.99	179·61
3	Підлуже, Станиславів	1904	1909	100	200	—	3.143·16	25	3.172·64	—29·48
4	Махнівцї, Зборів	1905	1910	40	—	—	400·00	4	400·00	—
5	Тисова, Перемишль*)	1907	1911	140	—	—	560·00	5	560·00	—
6	Ілинцї, Снятин	1907	1910	220	508	66.970·00	4.218·00	17	2.078·00	2·140·00
7	Москалївка, Косів	1909	1910	252	—	—	600·00	6	600·00	—
8	Дулїби, Стрий	1910	1911	118	286	—	686·36	6	504·40	181·96
9	Трійця, Снятин	1910	1911	54	185	15.197·00	1.466·55	24	1.256·85	209·70
10	Хлїбичин пільний, Снятин	1910	1910	60	80	18.000·00	160·00	1	100·00	60·00
11	Старі Богородчани, Богородчани	1910	1911	35	69	11.280·00	707·00	4	424·00	283·60
12	Зубрець, Бучач	1911	1911	38	51	—	51·00	—	—	51·00
				1331	1984	202.567·00	22.709·67	170	16·856·08	5·853·59

*) Сума приходів і розходів і число шкід для товариства в Тисовій обіймає тільки два роки (1910—1911).

Бібліотека „Сільського Господаря".

Взірцеві стайні і гноївні, як одиноке з головних услівій рациональної господарки. Написав Ев. Нагірний, Львів 1911.

1—2 Найблизші задачі Краєв. Тов. господарского „Сільський Господар" Дра. Евг. Олесницкого і Стан нашого рільництва о. Стеф. Онишкевич Львів 1911. (Вичерпані).

3—4 Спілкова орґанізация для продажі худоби на заріз. Написав інж. Павло Дурбак, Львів 1910.

5. Яка має бути наша рільнича ерганізация? Др. Евген Олесницкий, Львів 1910.

6. Інструкция для Філій і Кружків „Сільського Господаря", Львів 1910 (Вичерпана).

7. Поученє для мужів довіря рільничої аґентиї для продажі худоби у Відни як також для спілок для продажі худоби. Переклад з нїмецкого, Львів 1910 (Вичерпане).

8. Як уживати штучних навозів і кілько, Львів 1910.

9. Як ницити пільні миши? Львів 1910.

10. І. Інструкция для мужів довіря Спілок для збуту худоби. ІІ. Інструкция для висилки живої худоби, Львів 1911.

11. Александер Гарасевич, „Інструкция для закладаня дослїдних піль," Львів 1911.

12. О. Северин Борачок, „Орґанізация для збуту худоби," Львів 1911. (Вичерпане).

13. О. Омелян Трешневский, „Перші проби орґанізациї спілкового збуту збіжа в Сокальщинї."

14. Др. Григорий Величко, „Селяньский город яринний," Львів 1911. Ціна 20 сот.

15. О. Йосиф Раковский „Головні основи годівлї домашних звірят" (7 образків) Львів 1911, Ціна 60 сот.

16. Кирило Кахникевич, „Головні основи управи ростин господарских." З 22 ілюстрациями, Львів 1911. Ціна 30 сот.

17. „В оборонї хлопа-хлїбороба". Промова пос. Дра Евгена Олесницкого виголешена в палатї послів австрийского парляменту на засїданю 13. жовтня 1911 при дебатї над внесенєм в справі дорожнечі.

18. Вячеслав Кучера „Управа садовини", з 34 ілюстрациями.

19. Александер Гарасевич, „Інструкция для закладаня дослїдних піль з управою пашних ростин на 1912 р."

20. В. Кучера„Виріб вин овочевих, всїляких лїкерів і паленє сливовиці."

21. Андрій Жук. Руські товариства для обезпеченя худоби в Галичинї.

22. (В друку:) Григорий Герман, Годівля курий (з ілюстрациями).